

Innhold

Forord	7
---------------------	---

DEL I

INTRODUKSJON	17
---------------------------	----

Kapittel 1

Innledning	19
-------------------------	----

1.1	Hovedtema	19
1.2	Hvorfor dette temaet?	20
1.3	Hovedproblemstilling og forskningsspørsmål	22
1.4	Foreliggende forskning	23
1.5	Sentrale begreper, presiseringer og avgrensninger	26
1.5.1	Politi	26
1.5.2	Politiets rolle	29
1.5.3	Politiets rettshåndhevelse	32
1.5.4	Demokratisk rettsstat	35
1.6	Studiens struktur og fremstillingen videre	35
1.6.1	Studiens struktur	35
1.6.2	Fremstillingen videre	37

Kapittel 2

Forskningsdesign, vitenskapsteori og metode	41
--	----

2.1	Forskningsdesign	41
2.2	Vitenskapsteori	43
2.3	Metode	46
2.3.1	Generelt om studiens metode	46
2.3.2	Dokument- og litteraturkilder	46
2.3.3	Intervjuer	50
2.3.4	Deltagende observasjon	55

Kapittel 3

Analyse- og tolkningsressurser	67
3.1 Politiets politiske legitimitet	67
3.2 Politiets myndighet og makt	74
3.3 Politiet som forvaltningsorganisasjon	77
3.4 Politiet som profesjon	79
3.5 Profesjonsetikk og profesjonsmoral	80
3.6 Profesjonsmoralsk autonomi og profesjonsmoralsk skjønn	81

DEL II

POLITIETS FORMELLE ROLLE SOM RETTSHÅNDHEVER I DEN NORSKE DEMOKRATISKE RETTSSTATEN	85
--	----

Kapittel 4

Det dansk-norske eneveldets politi, ca. 1680-1750	87
4.1 Eneveldets politi	87
4.2 Politiets formål, funksjoner og oppgaver	91
4.3 Politiets funksjoner og oppgaver som rettshåndhever	95
4.4 Politibetjenter som rettshåndhevere	98
4.5 Sammenfatning	100

Kapittel 5

Eneveldets politisystem under press, ca. 1750-1814	103
5.1 Europeiske politisystemer i endring	103
5.2 Franske og tyske forståelser	103
5.3 Dansk-norske forståelser	106
5.4 Sammenfatning	109

Kapittel 6

Den norske forfatningsstatens politi, ca. 1814-1850	111
6.1 Fra eneveldets politi til den norske forfatningsstatens politi: kontinuitet og diskontinuitet	111
6.2 Det norske politiets formål, funksjon og oppgaver som rettshåndhever .	113
6.3 Politiets myndighet som rettshåndhever	124
6.4 De norske politibetjentene som rettshåndhevere	129
6.5 Sammenfatning	131

Kapittel 7

Det gamle system står for fall, ca. 1850-1905 133

7.1 Politiet mellom stat og kommune: det moderne politiet vokser frem 133

7.2 Politiets formål, funksjoner og oppgaver som rettshåndhever 134

7.3 Politiets myndighet som rettshåndhever 141

7.4 Politibetjentene som rettshåndhevere 146

7.5 Sammenfatning 149

Kapittel 8

Et regulativt tomrom og nye forståelser vokser frem, ca. 1905-1950 153

8.1 Det moderne statlige politiet ser dagens lys 153

8.2 Politiets formål, funksjoner og oppgaver som rettshåndhever 154

8.3 Politiets myndighet som rettshåndhever 158

8.4 Politibetjentene som rettshåndhevere 167

8.5 Sammenfatning 172

Kapittel 9

Det regulative tomrom videreføres og de nye forståelser spesifiseres, ca. 1950 til i dag 175

9.1 Det moderne statlige politiet finner sin form 175

9.2 Politiets formål, funksjoner og oppgaver som rettshåndhever 176

9.3 Politibetjenters myndighet som rettshåndhevere 179

9.4 Sammenfatning 188

Kapittel 10

Sammenfattende om politiets formelle rolle som rettshåndhever i norsk tradisjon og overgang til del III 191

10.1 Politiet som rettshåndhever i forfatning og formell lovgivning 191

10.2 Politiet som rettshåndhever i offentlige utredninger, praksis og teori: fra lus politeia til legalitetsprinsippet 193

10.3 Politiets profesjonelle rolle som rettshåndhever: fra politiembetsmannens funksjonær til forvaltningsbyråkrat 198

10.4 Fra formelle forståelser og forventninger til politiet selv: overgang til del III 200

DEL III**POLITIBETJENTERS FORSTÅELSE OG UTØVELSE AV ROLLEN SOM
RETTSHÅNDHEVERE 201****Kapittel 11**

Politiet som forvaltningsorgan og formell ramme om politibetjentes rettshåndhevelse	203
11.1 Politiet som formelt byråkrati i går, i dag og i fremtiden	203
11.2 Politiets oppbygning: noen hovedtrekk	204
11.3 Politiets rettshåndhever: ordenspolitiets organisering og ledelse	207
11.4 Ordenspolitiets virksomhet	209
11.5 Ordensbetjentene	211
11.6 Sammenfatning	213

Kapittel 12

Ordensbetjentes profesjonsutøvelse	215
12.1 Hva gjør ordensbetjenter?	215
12.2 Hvordan ordensbetjenter oppdager mulige straffbare handlinger	220
12.3 Ordensbetjentenes profesjonsmorske autonomi som rettshåndhever	221
12.4 Sammenfatning	223

Kapittel 13

Ordensbetjentes profesjonsmorske skjønn som rettshåndhever	225
13.1 Ordensbetjentes profesjonsmorske skjønn som rettshåndhever i norsk støpning	225
13.1.1 Å «utvise konduite»: begrepshistorisk skisse	225
13.1.2 Er uttrykket «konduite» kjent i norsk politi, og hvilken betydning har det i så fall for ordensbetjenter i dag?	231
13.2 Konduite reiser to profesjonsmorske hovedspørsmål for betjentene ...	234
13.2.1 Er det en «straffbar handling»?	234
13.2.2 Det er en straffbar handling; hva kan, skal eller bør vi gjøre med det?	237
13.3 Det foreligger en straffbar handling: konduite som profesjonsmorsk skjønn	238
13.3.1 Muligheten til å utvise konduite som faktisk evne og mulighet, og som normativ ressurs	238
13.3.2 Nærmere om muligheten til å utvise konduite som normativ ressurs	238
13.4 Å utvise konduite som profesjonsmorsk skjønnsutøvelse	246

13.4.1	Generelt om konduite som skjønnsutøvelse	246
13.4.2	Skjønnsutøvelsens hovedtema	246
13.5	Sammenfatning	247

Kapittel 14

	Profesjonsmoralsk skjønnsutøvelse og personlige forhold	249
14.1	Betydningen av betjentenes personlige forhold og sosiale normer på tjenestestedet	249
14.2	Personlige forhold som kan påvirke skjønnsutøvelsen	250
14.3	Sosiale normer på tjenestestedet, særlig om lovbruddets status blant kolleger	252
14.4	Forholdet mellom personlige egenskaper, sosiale normer og profesjonsmoralske vurderinger	253
14.5	Sammenfatning	254

Kapittel 15

	Profesjonsmoralsk skjønnsutøvelse og begrensede ressurser	257
15.1	Profesjonsmoralske vurderinger og knappe ressurser	257
15.2	Spørsmål om ressurser på institusjonelt og organisatorisk nivå	258
15.2.1	Politimesterens styringsverktøy	258
15.2.2	Etterforskningsavdelingens kapasitet og prioriteringer	261
15.2.3	Operasjonssentralens vurderinger og prioriteringer	262
15.2.4	Ulike former for lokal styring og prioriteringer	263
15.3	Ressurser og prioriteringer på gateplan	264
15.3.1	Lovbruddets hyppighet og mengde	264
15.3.2	Å «binde opp» patruljer	266
15.3.3	Hvor mye ressurser skal brukes til å undersøke nærmere?	268
15.3.4	Andre forhold som gjør at man må prioritere	269
15.3.5	Sammenfatning	269

Kapittel 16

	Profesjonsmoralsk skjønnsutøvelse som konkret helhetsvurdering	271
16.1	Den profesjonsmoralske skjønnsutøvelse som helhetsvurdering	271
16.2	Gjerningspersonens fremtoning, status og livssituasjon	272
16.3	Gjerningspersonens handlemåte og sinnelag idet handlingen ble utført	281
16.4	Finnes det fornærmede?	287
16.5	Forholdet til publikum	288
16.6	Møtet med politiet	290
16.6.1	Møtet med politiet er ofte avgjørende	290

16.6.2	Om gjerningspersonen viser respekt for lover og regler eller ikke: ydmykhet og anger kontra frekkhet og krancling	291
16.6.3	Sympati og antipati	293
16.6.4	Utgjør gjerningspersonen en sikkerhetsrisiko?	295
16.6.5	Hva det til syvende og sist handler om: har gjerningspersonen lært noe av møtet med politiet?	296
16.7	Sammenfatning	300

Kapittel 17

Det profesjonsmoralske skjønn som makt	303	
17.1	Konduite som makt?	303
17.2	Konduite som benådningsmakt	304
17.3	Den benådende maktutøvelsen som makt over og makt til	306
17.4	Sammenfatning	307

Kapittel 18

Avgjørelsen er tatt: om registrering og rapportering av konduite	309	
18.1	Rapporteres og registreres bruk av konduite?	309
18.2	Sakstyper, situasjonstyper og registrering	310
18.3	Sammenfatning	312

Kapittel 19

Sammenfattende om betjentenes forståelse og utøvelse av rollen som rettshåndhevere og overgang til del IV	313	
19.1	Ordensbetjenter som samfunnsoppdragere: betjentenes idealtypiske rolle som rettshåndhevere stilt overfor den polisiære rettshåndhevelsens grunnspørsmål	313
19.1.1	Profesjonsmoralsk autonomi	314
19.1.2	Profesjonsmoralsk skjønn: en mulighet til å utvise konduite	314
19.1.3	Profesjonsmoralsk skjønnsutøvelse som rettshåndhevere: å utvise konduite	315
19.1.4	Betjentenes makt som rettshåndhevere: konduite som benådning	318
19.2	Forholdet mellom formelle og uformelle forståelser av politibetjentenes rolle som rettshåndhevere: overgang til del IV	319

DEL IV

UTFØRENDE REDSKAP OG FORVALTNINGSBYRÅKRAT VS. SAMFUNNSOPPDRAGER: FORMELLE OG UFORMELLE FORSTÅELSER AV POLITIBETJENTERS ROLLE SOM RETTSHÅNDHEVERE I DAG 321

Kapittel 20

Formelle og uformelle forståelser i historisk perspektiv 323

20.1 Formelle forståelser av politibetjenter som rettshåndhevere og politifolks egen forståelse og utøvelse av denne rollen i historisk perspektiv 323

20.2 Forholdet mellom formelle forståelser og betjentenes forståelse og utøvelse av rollen som rettshåndhevere i dag: idealtypiske verdimotsetninger 326

20.3 Sammenfatning og fremstillingen videre 327

Kapittel 21

Forståelser av politirollens faktiske sider 329

21.1 Forståelser av politibetjentes profesjonsmorske autonomi og skjønn 329

21.2 Forståelser av politibetjentes vurderinger og beslutninger om å iverksette formell forfølgning eller ikke 330

21.2.1 Hva politibetjentes avgjørelser i realiteten består i og innebærer 330

21.2.2 Det formelle begrepet om OPS og betjentenes begrep om konduite 332

21.2.3 Det formelle begrepet om advarsler og betjentenes begrep om konduite 333

21.3 Den formelle fremstillingsmåte av omfanget og betydningen av den polisiære rettshåndhevelsens grunnspørsmål og betjentenes praksis 333

21.4 Sammenfatning 334

Kapittel 22

Forståelser av politirollens normative sider 337

22.1 Forståelser av den normative ressursens form: den formelle «kompetanse» og «plikt» og betjentenes «mulighet» 337

22.2 Forståelser av den normative ressursens innhold 341

22.3 Forståelser av den normative ressursens legitimitet 342

22.4 Forståelser av forholdet mellom politibetjenter, den normative ressurs og den aktuelle situasjon 343

22.5 Forståelser av politibetjentes skjønnsutøvelse, herunder om skjønnsutøvelsens legitimitet 343

22.6	Forståelser av politibetjentes makt	344
22.7	Sammenfatning	345

DEL V

AVSLUTNING	347
Litteratur	351
Stikkord	361